

Список використаних джерел:

1. Мануйлов Є. Політика воєнна / Є. Мануйлов // Політологічний енциклопедичний словник. За ред. М. П. Требіна. – Х.: Право, 2015. – 816 с.
2. Смолянук В. Ф. Військова політика / В. Ф. Смолянук // Політологічний енциклопедичний словник. За ред. Ю. С. Шемшученка, В. Д. Бабкіна, В. П. Горбатенка. – К.: Генеза, 2004. – 736 с.
3. Смолянук В. Ф. Политика военная / В. Ф. Смолянук // Государственное управление в сфере национальной безопасности: словарь-справочник. Под общ. ред. Г. П. Сытника. – К.: НАДУ, 2012. – 496 с.
4. Цюрупа М. В. Проблема визначення воєнної політики та її атрибутів / М. В. Цюрупа, В. С. Ясинська // Основи загальної та воєнної політології: підручник. Під заг. ред. В. М. Телелима. – К.: Кондор, 2013. – 512 с.

Смирнова К.Є.

здобувач,

Донецький національний університет (м. Вінниця)

**ГРОМАДЯНСЬКИЙ КОНФЛІКТ У ЛІВІЇ:
ПЕРЕДУМОВИ, ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ
І ПЕРСПЕКТИВИ ВИРІШЕННЯ**

Минуло понад п'ять років від початку фундаментальних політичних змін у Лівії, пов'язаних із зародженням опозиції авторитарному режиму М. Каддафі, його насильницьким усуненням від влади і подальшим протистоянням між суспільно-політичними силами в умовах суперечливих міжнародних впливів. Попри гучні декларації щодо прагнення демократії та справедливого політичного устрою з боку учасників перетворень, країна не лише не наблизилася до цієї мети, але все більше занурювалася у стан хаосу, фрагментації, громадянського конфлікту. На сьогодні Лівійська держава є фактично розділеною на сфери впливу між конкурентними урядами та збройними угрупованнями. Питання, чи вдасться досягти вирішення цієї проблеми та відновити єдність країни, залишається відкритим.

З моменту народних виступів у 2011 році Лівія розглядалась більшістю дослідників як країна, що має незначні шанси на просування шляхом демократичних перетворень. Перемога революційного руху тут не була швидкою: успіху в усуненні диктатора від влади вдалося досягти лише за допомогою зовнішнього збройного втручання. Певний оптимізм експертів був пов'язаний із тим, що в Лівії, через специфіку персоналістського режиму М. Каддафі, не було глибоко вкорінених авторитарних інституційних структур, і розбудову нової держави можна було розпочинати з «чистого аркуша».

Однак у цьому приховувалася й небезпека, адже відсутність ефективних політичних і державних інститутів, слабкість центральної влади у постреволюційних умовах, коли планування та імплементація реформ вимагає хоча б мінімального рівня контролю над суспільно-політичною ареною,

обумовлювали нестабільність і хаос у різних сферах, заважали вирішенню багатьох нагальних проблем, пов'язаних зі станом безпеки, економіки, соціальних служб тощо [4].

Слабкість державних інститутів доповнювалась майже цілковитою відсутністю громадянського суспільства. М.Каддафі забороняв будь-який різновид незалежної громадської і політичної активності, наслідком чого стало посилення регіональних, племінних та етнічних структур і розколів. Адже за відсутності громадянського суспільства лівійці були змушені звертатися до традиційних соціальних зв'язків [1]. Після революції суперечності у відносинах між різними спільнотами вийшли на поверхню, здійснюючи руйнівний вплив на транзит. Крім того, тривала заборона громадської і політичної діяльності позбавила політичних гравців досвіду колективної дії, досягнення домовленостей та інших необхідних для участі в політичному процесі навичок.

Перехід ускладнювала структура лівійського суспільства. З одного боку, Лівія має маленьке (6-6,5 млн.) і гомогенне населення. З іншого, дуже сильними є регіональні відмінності. Протягом тривалого часу східні та південні території були маргіналізовані режимом і в нових умовах прагнули відновлення справедливості, що поставало потенційним джерелом конфліктних ситуацій з приводу перерозподілу влади і ресурсів. Після повалення Каддафі на сході сформувався рух за федералізацію, підтриманий частиною місцевих суспільно-політичних груп. Проблему становили й території на півдні. Не будучи носієм спільної ідентичності, вони поставали уособленням суспільної фрагментації та протистояння між етнічними арабами, неарабськими племенами тубу та туарегами. Деякі коментатори навіть попереджали про можливість «балканізації» Лівії [2].

Отже, вже на початку транзиту держава повинна була вирішувати проблему потенційного розпаду і загрози національному суверенітету з боку регіональних спільнот. Ситуацію погіршувало поширення зброї внаслідок боротьби з режимом і відкритих кордонів. Засіб, яким вдалося досягти позбавлення М.Каддафі влади, залишив сильний відбиток на перебігу перетворень, обумовивши значну роль примусу та зброї у транзитному процесі. «Ми боролись із Каддафі за допомогою зброї, і тому зброя – це все, що ми знаємо», – заявив один з ополченців у 2013 році [3].

Слід зазначити, що колишні «революційні» ополчення стали одним із основних учасників політичного життя. Вони мали органічні зв'язки з місцевими – міськими, регіональними, кланово-племінними – спільнотами і нерідко відстоювали інтереси, що мали не національний, а комунальний, ідеологічний або навіть кримінальний характер, конкуруючи одна з одною.

Негативний вплив перерахованих вище структурних чинників та історичних обставин на політичний процес був підсилений недалекоглядними рішеннями та діями основних політичних суб'єктів і зовнішніх сил, які сприяли загостренню наявних у соціумі конфліктів.

Суперництво між суспільно-політичними групами було множинним і багаторівневим: «ліберали» проти ісламістів; міста й території – між собою (Місурата та Зінтан, Місурата й Бані Валід, Варсафана й Завія тощо) за

економічну і політичну владу; федералісти проти прибічників централізованої держави. Ще один рівень утворювало протистояння між залишками старого режиму – представниками сектору безпеки та армії, технократами ери М. Каддафі та революційними активістами [5]. Внутрішню поляризацію поглиблював вплив зовнішніх регіональних інтересів, зокрема, ісламістів морально, матеріально і, можливо, зброєю, підтримували Туреччина, Катар, Судан, а секулярні партії та представників армії і силових структур – ОАЕ та Єгипет.

Значну проблему при цьому становило сприйняття політичного процесу як гри з нульовою сумою. Жодна з політичних груп не володіла достатньою силою, щоб нав'язати власну волю, однак мала можливість ветоувати рішення та дії супротивників. Ураховуючи слабку здатність до компромісів і відсутність у багатьох учасників культури діалогу, це періодично заводило політичний процес у глухий кут.

Внаслідок загострення конкуренції і паралічу державних структур, в умовах незначної довіри до них у суспільстві майже неможливим стало вирішення питань безпеки і реальної інтеграції у централізовану систему силових органів сотень збройних угруповань, вплив яких зростав мірою того як слабшала центральна влада. Сформований за результатами національних виборів 2012 р. Загальний національний конгрес неодноразово піддавався облозі та нападам з боку колишніх революційних бригад і був змушений іти на поступки.

Своєю чергою посадові особи і різні політичні об'єднання самі посилювали дисфункційну динаміку силового сектору та його руйнівний вплив на крихку інституційну систему, встановлюючи союзні відносини з революційними бригадами задля зміцнення власних позицій. Через три роки після революції майже всі збройні групи були пов'язані з державою та певними політичними силами, постаючи предметом гострої конкуренції між нестійкими коаліціями.

Отже, на тлі деградації новоутворених державних інститутів політичне протистояння в лівійському суспільстві дедалі більше загострювалось. Його кульмінацією стало формування навесні 2014 р. строкатої коаліції зі східних племен, бригад із Зінтану, колишніх армійських офіцерів і світських політиків на чолі з генералом Х. Хафтаром, яка атакувала ісламістські бригади в Бенгазі, а згодом і в Триполі. Своєю чергою Загальний національний конгрес, де домінували ісламісти, закликав на свій захист союзників із бригад Місурати [5]. Як наслідок, відбулося колективне перетворення молодого нестабільного політичного системи на конфліктну з відкритим збройним протистоянням.

Насильницька боротьба, фрагментація держави, збільшення територій, де ширилася хаос та анархія, створили ідеальні умови для зростання активності терористичних угруповань, орієнтованих не на національний порядок денний, а на глобальний джихад і розбудову халіфату. Зокрема «Ісламській державі» протягом 2015 р. вдалося встановити контроль над значною територією уздовж узбережжя на схід від м. Сірт.

Таким, чином, внаслідок тривалого процесу взаємної боротьби країна виявилася розділеною на частини з двома парламентами та урядами – у Триполі та Тобруку, які навіть разом не контролюють її простір. Протягом 2015 р. ООН

сприяла проведенню серії зустрічей і перемовин з метою досягнення домовленостей між конкурентними коаліціями, результатом яких стало формування у грудні 2015 р. тимчасового уряду. Даний орган до останнього часу перебував за кордоном і поки що не визнаний офіційно жодним із центрів влади в країні. Якщо перемовини між політичними супротивниками щодо єдиного уряду не досягнуть успіху, цілком імовірними є або нова ескалація боротьби, або замороження конфлікту зі збереженням локальних зіткнень та подальший розпад держави. Можливим є і зовнішнє вторгнення з метою боротьби з тероризмом.

Список використаних джерел:

1. Cherstich I. Libya's Revolution: tribe, nation, politics [Electronic resource] // Open Democracy. – Mode of access: https://www.opendemocracy.net/igor-cherstich/libyas-revolution-tribe-nation-politics?utm_source=feedblitz&utm_medium=FeedBlitzEmail&utm_content=201210&utm_campaign=Nightly_2011-10-03%252005%253a30 – Title from the screen
2. Salem P. Libya's Troubled Transition [Electronic Resource] / Salem P., Kadlec A. // Carnegie Endowment for International Peace. – Mode of access: <http://carnegie-mec.org/2012/06/14/libya-s-troubled-transition/c057#> – Title from the screen
3. Wehrey F. Beyond Benghazi: Libya's Security Crisis and How the United States Can Help [Electronic Resource] // Carnegie Endowment for International Peace. – Mode of access: <http://carnegieendowment.org/2014/05/01/beyond-benghazi-libya-s-security-crisis-and-how-united-states-can-help/hgst> – Title from the screen
4. Wehrey F. Libya's Revolution at two years: perils and achievements [Electronic resource] // Carnegie Endowment for International Peace. – Mode of access: <http://carnegieendowment.org/2013/02/11/libya-s-revolution-at-two-years-perils-and-achievements/ff7s> – Title from the screen
5. Wehrey F. What's Behind Libya's Spiraling Violence [Electronic resource] // Washington Post. – Mode of access: <https://www.washingtonpost.com/blogs/monkey-cage/wp/2014/07/28/whats-behind-libyas-spiraling-violence/> – Title from the screen

Стемковська О.І.

аспірант,

Європейський східно-національний університет імені Лесі Українки

ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТРАНСФОРМАЦІЇ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ В УКРАЇНІ

Процес трансформації інституту місцевого самоврядування відбувається в Україні уже тривалий час і вимагає серйозного наукового дослідження, адже самоврядність громад – один з основоположних елементів демократизації країни в цілому. Чому власне важливо говорити саме про інституційне забезпечення трансформації місцевого самоврядування? Саме розвиток цілого інституту як системи дає можливість стверджувати, що місцеве самоврядування трансформується глибоко і поетапно, що неодмінно повинно дати результат у майбутньому незалежно від людського фактору, а особливо зміни влади.